

Nr 27

Utlåtande i anledning av motion angående den reglerade älgjakten.

I en inom riksdagen väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion II:409 av herr *Wikner m. fl.* har hemställts att riksdagen måtte besluta att, innan nya försök med reglerad älgjakt i länen genomföres, en grundlig och fullständig undersökning först bör utföras, samt att jägarorganisationernas medlemmar i större utsträckning än hittills får möjlighet att uttala sig om denna jaktform.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden över motionerna från statens naturvårdsverk, Svenska jägareförbundet och Jägarnas riksförbund—Landsbygdens jägare. Se bilaga till detta utlåtande.

Utskottet. I motionen II:409 anför vissa kritiska synpunkter på den reglerade älgjakt som försöksvis pågår i Kronobergs och Västmanlands län. Under hänvisning till de olägenheter som särskilt många mindre markägare och jaktmarkslösa jägare enligt motionärernas mening åsamkats genom ifrågavarande jaktform förordas i motionen att en grundlig och fullständig undersökning utförs innan nya försök med reglerad älgjakt genomföres. I motionen framföres även önskemålet att jägarorganisationernas medlemmar i större utsträckning än hittills får möjlighet att uttala sig om denna jaktform.

Utskottet får erinra om att Kungl. Maj:t i proposition nr 19 till 1965 års riksdag anmälde sin avsikt att anordna försöksverksamhet med reglerad älgjakt i vissa län. Departementschefen anförde i detta sammanhang att hela frågan om älgjaktens organisation borde prövas på nytt, sedan erfarenheter vunnits av bl. a. försöken med helt reglerad älgjakt. Därför skulle uppdras åt den centrala tillsynsmyndigheten att följa utvecklingen på området och då så bedömdes lämpligt inkomma med förslag. Riksdagen (JoU 1965:4, rskr 144) hade intet att erinra mot vad i propositionen anförts rörande den planerade regleringen av älgjakten, men uttalade önskemål om att frågan rörande älgjaktens utformning på nytt måtte anmälas för riksdagen sedan erforderliga erfarenheter vunnits av ifrågavarande försöksverksamhet.

Som framgår av statens naturvårdsverks remissyttrande över nu förevarande motion har verket i överensstämmelse med uttalandena vid 1965 års riksdag erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att följa utvecklingen av försöksverksamheten med reglerad älgjakt. Ämbetsverket anmäler sin avsikt att efter samråd med olika parter före hösten 1969 redovisa erfarenheterna från de båda första årens försöksverksamhet samt att därvid även på grundval av gjorda erfarenheter lämna vissa förslag.

Under angivna förhållanden finner utskottet några särskilda åtgärder i anledning av nu ifrågakvarande motion inte vara erforderliga.

Utskottet hemställer alltså

att riksdagen lämnar motionen II:409 utan åtgärd.

Stockholm den 13 maj 1969

På jordbruksutskottets vägnar:

ERIC MOSSBERGER

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Mossberger (s), Hedström (s)*, Skårman (fp), Carl Eskilsson (m), Magnusson (s), Augustsson (s), fru Hultell (m), herrar Skagerlund (fp), Manne Olsson (s) och Nils Nilsson (cp)*;

från a n d r a kammaren: herrar Arweson (s), Johanson i Västervik (s), Persson i Skänninge (s)*, Eliasson i Moholm (m), Trana (s)*, Eskilsson i Likenäs (s), Persson i Heden (cp), Nilsson i Lönsboda (fp), Brännström (s)* och Sundkvist (cp).

* Ej närvarande vid justeringen.

Yttranden över motionen II:409**Statens naturvårdsverk (16.4.1969)**

Naturvårdsverket anför att verket genom Kungl. Maj:ts beslut den 16 december 1966 erhållit uppdrag att följa utvecklingen av försöksverksamheten med reglerad älgjakt i Kronobergs och Västmanlands län samt, då verket bedömer det lämpligt, till Kungl. Maj:t inkomma med förslag som erfarenheterna av verksamheten kan föranleda. Med anledning härav anmäler naturvårdsverket att verket har för avsikt att före hösten 1969 redovisa erfarenheterna av de två föregående årens reglerade älgjakt samt att därvid även lämna vissa förslag i frågan, på grundval av gjorda erfarenheter. Verkets redovisning och förslag kommer att avges efter samråd med olika parter och motionens syfte synes enligt naturvårdsverket därigenom kunna tillgodoses.

Svenska jägareförbundet (22.4.1969)

Svenska jägareförbundet hemställer att motionen inte föranleder någon riksdagens åtgärd. I anledning av de båda första styckena i motionen redovisar jägareförbundet inledningsvis viss historik rörande behandlingen av frågan om älgjakt. Förbundet konstaterar härefter att det icke torde finnas någon jaktlig fråga som har varit bättre förberedd och mera allmänt känd och debatterad inom jägarkretsar än den reglerade älgjakten.

Den information till jägarna och framför allt till jakträttsinnehavarna — ägarna till markerna, som hyser älgarna — som lämnades var så allsidig som möjligt i de av motionärerna angivna avseendena. På länsjaktvårdsföreningarnas årsmöten deltog såväl ombud för lokala jaktvårdsorganisationer — främst jaktvårdsområden, som dessförinnan behandlat frågan på sina stämmor — som enskilda direkt anslutna medlemmar. De sistnämnda torde ha utgjort majoriteten bland de röstberättigade. Även särskilda upplysningsmöten ordnades. Var och en som önskade information hade goda möjligheter att erhålla sådan. Det är felaktigt att påstå att avgörandet av ett ärende, som i jägarkretsar varit föremål för oavlåtlig debatt i mer än 15 år, kommit överraskande och oväntat. Riktpunkten för jägareförbundets behandling av ärendet var att ingen fick frångå sin jakträtt och jägareförbundets ledning biträdde därför de förslag, som genomfördes genom Kungl. Maj:ts beslut och som motionärerna kallar förbättringar.

I anledning av motionens tredje stycke anför förbundet följande.

Den svenska älgstammen är måhända den per genomsnittlig ytareal individrikaste i något land, där älg förekommer, men den har genom felaktiga avskjutningsprinciper en beklagligt låg medelålder. Vinterstammen innehåller således en oekonomiskt hög andel fjolårsdjur och kalvar, alltså icke reproduktiva eller lågproduktiva djur. Det råder vidare, i synnerhet i landets södra delar, en allvarlig brist på vuxna tjuvar vilket medför att fjolårskalvar ofta kommer att betäcka sina mödrar. Härigenom sättes det naturliga urvalet ur spel, vilket på sikt kan medföra en försämrad arvs massa i älgstammen. Inom många områden har man konstaterat

en nedgång i slaktvikten hos de fällda djuren och om radikala åtgärder inte vidtages föreligger inom delar av landet risk för en biologisk krasch i älgstammen liknande den som drabbade Uppsala län 1953.

Genom den reglerade jakten kan biologiskt betingade avskjutningsprinciper tillämpas. Erforderlig del av den förutbestämda avskjutningen lägges på årskalv, varigenom medelåldern bland de kvarvarande djuren successivt höjes.

Motionärerna synes hävda den åsikten att frågan om den svenska älgstammen är något som endast berör jägarna och att det enda väsentliga är att jakten får ske under helt fria former efter den enskilde jakträttsinnehavarens bedömning. Enligt jägareförbundets uppfattning är detta synsätt på Europas förnämsta högvilt oriktigt. Det väsentliga är i stället älgstammen. Därefter kommer den nödvändiga hänsynen till skogs- och jordbruksnäringens intressen. Först därefter bör de extremt jaktliga aspekterna få göra sig gällande. Det bör för övrigt observeras att en sådan älgpolitik på sikt måste ge det såväl kvalitativt som kvantitativt bästa utbytet av jakten.

I motionen framhålles att tilldelningen på de älgrika småmarkerna har blivit mindre jämförd med senare års avskjutning, medan större ofta älgfattiga marker fått en förhållandevis stor tilldelning. Det förhåller sig emellertid så att de av motionärerna åberopade småmarkernas älg tillgång i regel icke kan mätas i avskjutningens storlek. Jakttrycket på dessa marker är nämligen icke jämförbart med de större markernas. På många småmarker fälldes under den allmänna jakten utan urskiljning varje älg, som visade sig, vilket lätt lät sig göra, då antalet jägare var mycket stort. Eftersom älgen vandrar över mycket stora områden, är det uteslutet att dessa små marker skulle hysa en älgstam, vars storlek ens tillnärmelsevis svarade mot avskjutningens storlek.

I och med den reglerade jakten medges avskjutning av ett i förhållande till markernas storlek bestämt antal älgar, ett system som i fråga om älg har tillämpats sedan länge i Finland och Norge och som i fråga om klövvilt överhuvudtaget tillämpas i nästan alla länder i Europa. Att som motionärerna påstå att detta system är orättvist är felaktigt. I stället är det ifrågasvarande systemet det enda som ger acceptabel rättvisa i fråga om avskjutningen av värdefullt högvilt. Det kan således icke anses som rättvist att en jakträttsinnehavare på en mindre mark slumpvis faller flera älgar, som av en händelse kommer in på marken under jakttiden, medan angränsande marker under resterande del av året hyst de ifrågasvarande djuren och fått acceptera deras skadegörelse på skog och gröda.

Det bör framhållas att ingen genom systemet med reglerad älgjakt frångår sin jakträtt eller utestängts från möjligheterna till älgjakt. Tvärtom har den reglerade jakten i stället ofta medfört att jakträttsinnehavarna fått möjligheter till en bättre älgjakt under lugna former, d. v. s. utan den hets som ofta präglar den korta allmänna älgjakten. Under en månads reglerad jakt har man möjligheter att verkställa ett riktigt urval vid beskattningen av älgstammen. Vidare gynnar en lång jaktid inte minst jägarna genom att de kan välja jakt dagar bl. a. med hänsyn till väderleken, vilken är en mycket viktig faktor för jaktens ändamålsenliga bedrivande.

Motionärerna anför att den »höga kalvavskjutningen» i försökslänen för de flesta jägare är osmaklig. Denna kalvavskjutning är helt baserad på älgforskningens rön och syftar till att vrida den felaktiga åldersfördelningen hos älgstammen i försökslänen rätt.

När motionärerna betecknar kalvavskjutningen som osmaklig, synes detta visa, att de saknar tillräcklig kontakt med den moderna viltbiologiska forskningen. Uppfattningen att det är fult att fälla årskalv emanerar från det under lång tid gällande kalvförbudet, som man på sin tid införde för att förmera älgstammen. Något bio-

logiskt underlag har motionärernas omdöme således inte. Det bör också framhållas, att alltför många älgkalvar blivit moderlösa under den traditionellt bedrivna allmänna älgjakten, fastän de för sitt fodersök m. m. är beroende av modern under hela den första levnadsvintern. Man har trott att dessa kalvar kan sluta sig till andra älgkor. Forskningen visar emellertid att de ensamma kalvarna stöts bort av dessa kor och måste klara sig själva. Även om de överlever vintern — vilket torde vara vanligt i syd- och mellansverige — blir de utmärglade och dåliga vuxna djur.

Vad som anförts i motionens fjärde stycke föranleder jägareförbundet att i tillämpliga delar återge uttalandena i samband med 1965 års riksdagsbehandling av frågan om den reglerade älgjakten (prop. 1965: 19, JoU 4, rskr 144). Förbundet konstaterar härefter att riksdagen således redan prövat de spörsmål, som förevarande motion aktualiserar och anför vidare.

Kungl. Maj:t prövade formerna för försöksverksamheten ytterligare — bl. a. genom en särskild utredning, verkställd av en av statens naturvårdsnämnd och domänverket gemensamt utsedd arbetsgrupp — innan Kungl. Maj:t den 16 december 1966 meddelade beslut om det försök med reglerad älgjakt, som började 1967.

Riksdagen har redan avböjt att pröva utformningen av försöket. Detta försök — som även innefattar kontinuerlig vetenskaplig uppföljning — är det viktigaste återstående ledet i den pågående utredningen om älgjaktens slutliga utformning. Riksdagen har genom sitt beslut 1965 överlåtit åt Kungl. Maj:t att bedöma, i vilken omfattning, huru länge och på vad sätt försöket skall bedrivas. Det kan inte vara påkallat, att riksdagen nu frånträder sitt ställningstagande år 1965, så mycket mindre som riksdagen uttalat önskemålet att frågan om älgjaktens slutliga utformning skall anmälas för riksdagen.

Det förtjänar även att nämnas, att uppföljning och redovisning av den reglerade jakten sker direkt till jägarna genom informationsmöten och genom artiklar i tidskriften *Svensk Jakt*.

Motionens femte stycke föranleder följande yttrande.

Licensjakten har under lång tid varit i ökande beroende på jägarnas allt bättre biologiska och jägarmässiga kunskaper. Så t. ex. sker numera mer än halva beskattningen av älgstammen på licens eller som reglerad jakt. Älgbeståndet regleras numera — sedan varg och björn icke längre spelar någon som helst roll för älgstammens numerär — nästan enbart genom avskjutning. Den svenska älgstammen är en nationell tillgång som på intet sätt är förbehållen enbart jägarna. Man kan i dag ganska väl fastställa hur stor den erforderliga avskjutningen bör vara för att reglera älgstammens numerär. Det är ett allmänt såväl som ett jägarintresse att inte förlora detta grepp om den värdefulla tillgång som älgstammen utgör. Så skulle emellertid ske, om licensjakten — varvid antalet älgar som får fällas är på förhand bestämt — slopades och ersattes med enbart det slumpmässigt fungerande institutet »jakt under allmän jakttid».

I anledning av sjätte stycket i motionen uttalar förbundet:

Som i det föregående anförts innebär den reglerade jakten rättvisa: Varje markägare får möjlighet att göra det uttag i älgstammen som kan anses befogat i förhållande till hans markinnehav och älgtätheten inom råjongen.

För att åstadkomma en rimlig avvägning mellan olika intressen bygger systemet med reglerad älgjakt på samverkan, antingen inom jaktvårdsområden eller inom särskilt bildade älgjaksområden. Flera markägare sammanför m. a. o. sina marker

till älgjaktsområden, som får en gemensam licens för ett visst antal älgar om året. Jaktbytet fördelas enligt avtal mellan markägarna. Inom varje sådant område styr man beskattningen biologiskt genom att i licensen ange det högsta antalet vuxna djur som får fällas.

Enligt jägareförbundets mening medför reglerad älgjakt så betydande vinster för såväl älgstammen som jakten i Sverige, att det vore olyckligt, om man av hänsyn till äldre jakttradition och med bortseende från såväl den viltbiologiska forskningens erfarenheter och rön som skogs- och jordbruksnäringarnas intressen omöjliggjorde en övergång till reglerad älgjakt.

Slutligen skall här redovisas det preliminära resultatet av en skriftlig enkät i Kronobergs län. Till samtliga befintliga 701 älgjaktsområden inom länet — vare sig dessa utgjordes av jaktvårdsområden, av särskilt bildade älgjaktsområden eller av marker, som tillhörde varken jaktvårdsområde eller särskilt bildade älgjaktsområden — har under år 1969 genom länsjaktvårdsföreningens försorg ställts frågan: »Önskas reglerad älgjakt eller ej?»

Svar har hittills erhållits från 525 älgjaktområden. Inom dem önskar 4 162 älgjägare behålla den reglerade jakten, medan 1 879 är negativa. Uttryckt i procent av sammanlagda antalet berörda jägare inom de 525 områdena är 68,8 % för reglerad älgjakt medan 31,2 % är emot den. De jägare som ställt sig positiva till den reglerade jakten representerar 504 461 ha medan de som är negativa i frågan representerar 162 605 ha eller uttryckt i procent 75,6 respektive 24,4.

Dessa uppgifter vederlägger klart motionens påstående om »en mycket stor majoritet av jägarna är negativa — — — till den reglerade älgjakten». I verkligheten förhåller det sig tydligen så att majoriteten bland de jägare som bedriver älgjakt i Kronobergs län och således deltar i försöket med reglerad älgjakt är positiva därtill.

Jägarnas riksförbund — Landsbygdens jägare (5.5.1969)

Enligt riksförbundet bör motionärernas hemställen beviljas och alla med en reglerad älgjakt sammanhängande frågor noga penetreras och belysas ur olika aspekter samt jägarna beredas tillfälle att själva få göra sin röst hörd, så att framtida regleringar och inskränkningar i såväl jakträtten som markrätten inte beslutas över deras huvuden. Riksförbundet anför härutöver i huvudsak följande.

Vi vill främst understryka att de av motionärerna framförda synpunkterna sedan länge framförts av oss och att såväl de faktiska omständigheterna som de i motionen framförda kraven helt sammanfaller med vad en mycket stor del av landets jägare anser.

Vi har med skärpa påtalat just de missförhållanden som motionärerna tryckt på, nämligen den helt otillfredsställande upplysningen till landets jägare om såväl den reella innebörden av reglerad älgjakt som de olika konsekvenser denna jaktform får och redan fått för främst de mindre markägarna och de icke markägande jägarna. De olika argument som framfördes för reglerad älgjakt var inte underbyggda med några fakta utan helt baserade på antaganden och påståenden. Argumenten har också i praktiken visat sig föga hållbara och i åtskilliga fall direkt felaktiga. Hela frågan om en reglerad älgjakt är ju inte en teoretisk fråga om att på papperet finna en form för jaktens utövande, utan en fråga av verkligt praktisk betydelse. Och det är de praktiska resultaten från försöksverksamheten i Kronobergs och Västmanlands län, som främst åstadkommit det stora motståndet bland jägarna just mot reglerad jakt enligt de nu fastställda normerna. Om det praktiska

resultatet i någon mån motsvarat de teoretiska förhandsspekulationerna, hade knappast tusentals jägare och markägare så intensivt opponerat sig.

Vi har inte möjlighet att i detta yttrande i detalj gå in på alla de spörsmål, som borde ställas under debatt i frågan om reglerad älgjakt, men det är vår avsikt att inom den närmaste tiden personligen uppvakta jordbruksministern i denna fråga och därvid framlägga olika fakta och redovisa jägarnas inställning. Här kan dock nämnas att inom Kronobergs län har 2 026 jägare och markägare skrivit under protestlistor mot reglerad älgjakt, vilken siffra förmodligen överstiger hela antalet direktanslutna medlemmar inom samma läns jaktvårdsförening. Ca 40 % av de till denna länsjaktvårdsförening anslutna jaktvårdsområdena inom länet har också, därutöver, uttalat sig mot den reglerade älgjakten.

Inom Västmanlands län har vår organisation medlemmar endast inom de västra länsdelarna, och från dessa delar av länet har 1 456 jägare och markägare på liknande sätt protesterat mot reglerad älgjakt medan 13 uttalat sig för systemet.

Under alla förhållanden är det ett krav att motionärernas hemställen om att en grundlig och fullständig undersökning först utföres innan några som helst nya försök med reglerad älgjakt införes eller förlängning av försökstiden i de båda försökslänen beslutas, liksom att jägarna i landet bereds möjligheter att dels få vetskap om dessa resultat och dels därefter ges en möjlighet att säga sin mening i frågan.

Vi har tidigare i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om att jägarna på ett enkelt och billigt sätt skulle beredas tillfälle att få säga sin mening i denna stora och viktiga jägarfråga genom att vid lösandet av de årliga jaktkortet på talongen få »rösta» på olika alternativ. Frågan berör dock främst jägare och markägare.

Till slut vill vi endast påpeka en i frågan viktig sak, som helt kommit bort vid allt resonemang om reglerad älgjakt. Från regleringsivrarnas sida har sagts att landets jägare misskött älgjakten så att en reglering måste införas. I själva verket har jägarna handhaft älgjakten på ett synnerligen förnämligt sätt. På ca 35 år har älgstammen i landet ökat från ca 35 000 djur till 135 000 djur. Om all viltbeskattning i landet skett på liknande sätt att villebrådet på en 35-årsperiod i det närmaste 4-dubblats, skulle inga klagomål framförts. Det förefaller egendomligt att detta just görs beträffande älgen. Jägarna vill i fortsättningen jaga älg ungefär efter samma riktlinjer och ser i gemen hellre en rik älgstam i markerna än en liten, men eventuellt genomsnittligt kvalitetsmässigt bättre stam. De kvalitetsmässiga kraven gäller ju troféerna, dvs. hornkronorna, och högre genomsnittlig slaktvikt. Men man har helt bortsett från kvalitetskraven på köttet, vilket också betyder mycket inte minst ur folkhushållets synpunkt.

Man kommer då osökt in på frågan om den stora kalvavskjutningen vid helt reglerad älgjakt. Bortsett från det jägarestetiskt icke godtagbara att skjuta årskalvar i så stora mängder som reglerad älgjakt förutsätter, upp till 50 % av hela avskjutningen, så tillkommer en mängd ekonomiska och andra synpunkter. En stor bortskjutning av årskalvar är nationalekonomiskt felaktigt, eftersom älgkalven fördubblar sin vikt och köttmängd till kommande höst. Ett motsvarande sparande av äldre djur för att höja medelåldern på älgstammen medför ett sämre kött också på dessa djur med därav följande nationalekonomiska misshushållning. Denna misshushållning drabbar i främsta hand de enskilda jägarna och markägarna, som också får svara för de med en reglerad älgjakt förknippade dryga kostnaderna för denna jaktforms organisation.